

ličkoj Crkvi. Tako umuje i Solovjev u svojem djelu »Opća Crkva«. Na to nas eto upućuje i drugi ruski filozof, Nikola Berdiaeff.

Tko će dakle spasti Evropu od sudbine kralja Leara?
Jedino plemenita Cordelija, ta predstavница rimo-katoličke kulture; jedino rimska Crkva.

Dakle ili u duševnu bijedu i propast ili natrag k svetoj rimskoj Crkvi!
A.

Sveti Polikarpo

Njegov značaj, njegovi spisi i njegovo mučeništvo.

I. »Apostolski Oci nisu veliki spisatelji, ali su veliki značajevi«.

Tu istinitu riječ protestantskog pozitivnog bogoslova Edmunda de Pressensé († 1891.) anglikanski biskup Lightfoot ovako publici razlaže: »Slog je apostolskih Otaca dosta nemaran. Premalo pregledno prikazuju svoj predmet, a nauka im nije sustavno obrađena. U jednu su ruku u oštroj opreci (?) s dubokim i jasnim shvaćanjem novozavjetnih hagiografa; u drugu ruku nemaju one znanstvene izobrazbe, kojom su se odlikovali Oci 4. i 5. vijeka, i koja je ove usposobila, da formuliraju vjersku nauku poput bedema protiv samovoljne špekulacije...«

Pisac se ovdje (valjda nehotice) dvoumno izražuje. Apostolski Oci istina ne dostizavaju dubine i jasnoće Duhom Svetim nadahnutog pisca Novog Zavjeta, napose evanđelja. Ali se ipak u dubokom shvaćanju onih predmeta, što ih prigodno obrađuju, mogu mjeriti sa svakim drugim svetim Ocem; a posebna prednost njihovih spisa leži u tom, što nam ovi prvi Oci kao neposredni svjedoci apostolske tradicije vjerno prikazuju čistu nauku evanđeosku, provedenu u životu Pracrkve, i tako unaprijed ruše moderne konstrukcije o tobožnjoj postepenoj transformaciji Pracrkve u katoličku Crkvu.

»Ipak opažamo, veli Lightfoot dalje, u apostolskih Otaca veliku osjećaj čudoredni, ozbiljnu svijest osobne odgovornosti i revnost kršćanske pobožnosti, koja krasno svjedoči za utjecaj evanđelja na ove različite značajeve te će njihovim spisima za uvijek osigurati takovo štovanje, koje nije nikako u razmjerju s njihovim (isključivo) književnim zaslugama. Ljubežljivost i vedrina Klementa Rimskoga, čiji je duh posve zaronio u promatranje sklada između prirode i milosti; ognjena revnost Ignacija Antiohijskoga, u kojem je svesilna čežnja za mučeničkom smrću ugušila svaku (čisto) ljudsku strast; neuskolebiva stalnost Polikarpa Smirnskoga, koji je sav dugi život svoj isključivo posvetio toj za-

daći, da vjeru, predanu svetima, održi: to su pouke, koje nikad ne ostarješe te nikad ne izgubiše svoje vrijednosti.«^{*)}

Napose ono što veli pisac ovdje o neuskolebivoj stalnosti sv. Polikarpa ne samo u mučeništvu nego i u isključivoj brizi njegovoj oko čuvanja vjere predane svetima, prikazuje nam dvije glavne značajne vrline svečeve, koje ćemo redom promatrati. Prije pak spomenimo neke historijske podatke.

II. O životu Polikarpovu

imamo nešto više pouzdanih vijesti nego o Klementu Rimskom i o Ignaciju Antiohijskom. Istina, t. zv. »Vita S. Polycarpi«, sastavljena u 4. vijeku od Pionija, nema nikakve povjesničke vrijednosti. Ali pomoću prastarog i posve vjere dostojnog izvještaja jednog očevica o mučeništvu Polikarpovu kao i na temelju dviju zadnjih poslanica Ignacijevih i vijesti Irenejevih možemo ipak razabrati mnogo znamenitih crtica iz života svečeva. Po »Djelima mučenništva« (21.) umro je Polikarpo 23. veljače u dva sata poslije podne. Istočna Crkva još i danas slavi spomen njegov na taj dan. Sam Polikarpo svjedoči na sudu pred prokonzulom, da »služi Kristu kroz 86 godina« (Ibid. 9.). Za godinu smrti označuju noviji prema podacima o prokonzulu Statiju Kvadratu g. 155./6. Ako je Polikarpo brzo iza rođenja primio sveti krst, godina rođenja njegova bit će g. 68./69. No nije isključeno, dapače veoma je vjerojatno, da se Polikarpo i prije g. 68. rodio, u slučaju naime, da je tek kasnije postao kršćaninom. U svojoj poslanici Filipljanima (11, 3) Polikarpo ovima čestita: »Pavao se ponosi Vama u svim Crkvama, koje su tada jedine upoznale Boga, mi pak ne upoznasmo ga još«. Bit će dakle, da se izraz »Kristu služim kroz 86 godina« ima onako razumjeti, kako sv. Hilarion u 80. godini svojoj na umoru sokoli dušu svoju: »Blizu 70 godina služiš Kristu, a bojiš se smrti?«

Irenej u svom pismu Florinu, svom nekadašnjem saučeniku u školi Polikarpovoj, veli (Euseb., Hist. eccl. V, 20, 6): »Mogao bih ti još označiti i mjesto, gdje je blaženi Polikarpo sjedio i učio, i kako je izlazio i ulazio, kako se u svemu vladao, kako je izgledao, i što je puku govorio i pripovijedao o svom općenju s Ivanom i s drugima, koji bijahu vidjeli Gospodina, i kako je navodio njihove riječi i sve, što je od njih bio čuo o Gospodinu i njegovim čudesima i naukama«. Taj je Ivan, veli Bardenhewer, bez sumnje Ivan apostol; a Tertulijan oko g. 200. svjedoči, kako »Crkva Smirnjana Ivanu pripisuje namještenje Polikarpovo« (De praescr. haer. 32), što se također slaže s izvještajem Irenejevim (Haer. III,

^{*)} The Apostolic Fathers, I; 1, 7. (1890.) po Al. Baumgartneru, Weltliteratur, IV, 11 — 12.

3, 4). Odmah iza slavnog svjedočanstva svoga o prvenstvu Rimске Crkve Irenej već prije Tertulijana piše ovo, što je i Euzebije uvrstio u svoju Povijest crkvenu (IV, 14): »Isto je učio i Polikarpo, koji nije samo učenik apostola i općio s mnogima, što su vidjeli Gospodina; nego je bio također od apostola u Aziji, u Crkvi grada Smirne, postavljen za biskupa. Njega smo i mi vidjeli u svojoj prvoj dobi, jer je on dugo ostao (u životu) i u veoma dubokoj starosti *καὶνῶν ὑποστάσιος* slavnim i presjajnim mučeništvom svršio svoj život. Vazda je ovo učio, što je bio naučio od apostola, a to je i predao Crkvi, i to je jedino istinito. To posvjedočuju sve Crkve u Aziji i dosadašnji nasljednici Polikarpovi. Taj je muž kud i kamo vjere dostojniji i stalniji svjedok istine od Valentina i Marcijona (gnostikâ) i drugih krivovjeraca. Kad je on za (pape) Aniceta došao u Rim, obratio je Crkvi Božjoj mnogo prije spomenutih heretika, navješćujući ovu jednu i jedinu istinu, što su je apostoli Crkvi predali.«

Irenej na to nadovezuje dvije konkretne crtice: »Ima ih, koji su čuli Polikarpa, gdje je ovo pripovijedao o Ivanu, učeniku Gospodnjemu: Kad je ovaj jednoć u Efezu išao da se okupa, i ugledao unutra Cerinta (jednog od prvih heretika), skoči iz kupališta, a da se nije okupao. Rekao je naime: »Bježimo, da se kupalište ne sruši, dok je unutra Cerint, neprijatelj istine.« — I sam je Polikarpo nekoć susrevši Marcijona, na pitanje njegovo: 'Poznaš li nas?' odgovorio: 'Poznam prvorođenca sotonina'...«

Sv. Jeronim također svjedoči, da je apostol Ivan Polikarpa namjestio biskupom smirnskim (De viris ill. 17). Pa kako je sv. Ivan po »Uskrsnoj Kronici« umro tek g. 104., na temelju gore spomenutih svjedočanstava nije samo sigurno, da je Polikarpo bio prvi biskup grada Smirne, nego je i veoma vjerojatno, da je baš biskup Polikarpo onaj crkveni stariješina, komu apostol Ivan u knjizi Otkrivenja piše po nalogu Kristovu veoma pohvalne i pobudne riječi (2, 8—11): »I anđelu Crkve, koja je u Smirni, napiši: Tako govori prvi i posljednji, koji je bio mrtav i oživio. Znam tvoju nevolju i siromaštvo, ali ti si bogat; i (znam) pogrdu onih, koji govore, da su Židovi, a nisu, nego zbornica sotonina. Ništa se ne boj, što ćeš stradati. Gle, davao će neke od vas baciti u tamnicu, da budete iskušani i imat ćete nevolju deset dana (kratko vrijeme). Budi vjeran do smrti, i dat ću ti vijenac života. Tko ima uho da čuje, neka čuje, što Duh govori Crkvama. Tko pobijedi, ne će mu naškoditi druga smrt.« I Dr. Zasoda razumio je pod ovim »anđelom Crkve u Smirni« svetog Polikarpa.

Doista, i sadržaj ove pobudne i pohvalne opomene krasno se slaže sa svim podacima, što ih znamo iz života svečeva. Još u Djelima mučeništva Polikarpova ističe se, koliko su baš Židovi u Smirni mrzili na nj (12, 2; 13, 1; 17, 2). I opomene Ignacijeve u poslanici Polikarpu (III, 1): »Stoj čvrst poput nakovnja, koji se

bije. Veliki atlet daje se biti — i pobjeđuje...« pokazuju poteškoće, što ih je Polikarpo već tad imao, i koje se opširnije prikazuju u poslanici Ignacijevoj Smirnjanima (ca.p. 4—8.) Kronološka poteškoća, što su je prije neki isticali, sada je znatno umanjena, otkako se dokazalo, da Polikarpo nije umro tek g. 166., kako se prije krivo računalo, nego već g. 155./6. Kako su sv. Timotej, Tito i Ignacije u razmjerno ranoj mladosti postali biskupima, tako je i sv. Polikarpo u vrijeme, kad sv. Ivan piše Otkrivenje, imao već oko 30 godina, ako ne više, što je vjerojatnije prema »Djelima mučeništva« (9, 3).

Iz zadnje perijode života Polikarpova još nam je sačuvana dragocjena crtica u odlomku poslanice Irenejeve papi Viktoru I., što ga navode Euzebij (Hist. eccl. V, 24) i Nikefor (Hist. eccl. IV, 39). Da skloni papu na veću blagost prema istočnjacima, koji su svetkovali Pashu po kvartodecimanskoj praksi, predanoj od apostola Ivana, a ne po rimskoj praksi, Irenej među ostalim spominje primjer sv. Polikarpa i veli: »I kad je preblaženi Polikarpo u vrijeme Anicetovo došao u Rim, te su o nekim drugim stvarima malo raspravljali, odmah je došlo do mira među njima, a o toj stvari (o različitom svetkovanju vazmene svetkovine) nisu se mnogo prepirali. Jer niti je Anicet mogao nagovoriti Polikarpa, da se ne drži više onog običaja, kojega se bijaše vazda držao s Ivanom učениkom Gospodnjim i s drugim apostolima, s kojima bijaše povjerljivo općio; niti je Polikarpo uspio nagovoriti Aniceta na taj običaj, jer je ovaj govorio, da mu se treba držati prakse svojih predšasnika u svećeničkoj službi. I tako su ostali među sobom u crkvenoj zajednici, i Anicet dopusti Polikarpu u znak poštovanja euharistijsku službu, i rastali su se u miru. A međutim su ostali u sveopćoj zajednici crkvenoj i oni koji su se držali istočne prakse, i oni koji to nisu činili.«

Već iz ovih podataka jasno vidimo, kako je Polikarpo osobito pod stare dane svoje zauzimao ponajodličnije mjesto među istočnim biskupima u sredini drugoga vijeka. A potpuno je također zaslužio.

III. Spisi i nauka Polikarpova.

Glavna pastirska djelatnost ovog i drugih apostolskih Otaca pa i samih apostola ne bijaše književna i pismena, već molitvena i usmena. Iz »Djela mučeništva« (16, 2) proizlazi, da je Bog sv. Polikarpu udijelio dar proročki, i da je on najviše radio za širenje vjere Kristove (12, 2). Sami ga protivnici optužiše, da je on učitelj Azije, otac kršćana, razarač poganskih kumira, i da je premnoge ljude odvratio od poganskih žrtava. Irenej jednako ističe stalnu pravovjernost njegovu, koja u svemu slijedi tradiciju crkvenu, kao i odlučnost njegovu, koju je vazda i otvoreno pokazivao,

protiv tvrdokornih heretika, »prvorodenaca sotoninih« (cf. Filiplj. 7; 1) i ljubav k jedinstvu crkvenom, kojemu ne smetaju različiti predani obredi i običaji u stvarima disciplinarnim.

Ko svjedočanstvu Irenejevu (Euzeb., Hst. eccl. V, 20, 8) napisao je Polikarpo također više poslanica, i to, dijelom obližnjim Crkvama, da ih utvrdi u vjeri, dijelom pojedinim kršćanima u pobudu. Sve propadoše osim jedine poslanice Filipljanim'a. Nju je napisao brzo iza smrti Ignacijeve, kad još nije imao poblizih vijesti o mučenštvu njegovu (cf. 9; 13, 2). Povod ovom pismu bijaše molba Filipljana, da im pošalje pisma sv. Ignacija, koji na putu u Rim bijaše već prošao kroz Filipe. Filipljani ujedno molili Polikarpa za pouku u kršćanskoj pravdi (3, 1) i potužili se na lakomost i nečistoću nekog svećenika njihova Valenta, koji je bio oženjen te je sablažnjivao vjernike (11, 1—).

Funk (Patres apost. I, XCV) ovako prikazuje jezgru odgovora Polikarpova: Veselim se, što ste lijepo dočekali uznike Kristove, i što je vjera Kristova sve dosada tako čvrsto ukorijenjena u vama (1.). Služite Gospodinu u istinu, držeći se njegovih zapovijedi, da uskrsnete na život (2.). Ovo vam pišem, ne u kakvoj preuzetnosti, nego zato, što ste me sami na to potakli. Vaš je učitelj Pavao, koji vas je lično i usmeno i pismeno naučavao, a poslanice njegove mogu vas utvrditi u vjeri i u ljubavi, koja bježi od grijeha (3.). Bježte prije svega od lakomosti, korijena svih zala; oružajte se oružjem pravde. Budite najprije sami uzorni, pa onda naučite i svoje, kako imaju živjeti kao (duhovni) žrtvenik Božji (4.). — Nuzgredno neka bude spomenuto, što Funk (ibid. 300.) ovdje iznačina, kako Polikarpo govori, pravom zaključuje, da je on sam živio u celibatu. — Đakoni, mladići, djevice neka žive neporočno (5.). Prezbiteri neka revno, mišljeno i nepristrano vrše svoju službu poglavara. Svi neka teže za krepošću i neka se klone lažne braće i lažne nauke (6.—7.), uzdajući se u Isusa Krista, koji je trpio za nas i ostavio nam primjer ustrpljivosti (8.). Ugleđajte se također u slavne mučenike, što ste ih vidjeli, Ignacija, Zozima, Rufa i samoga Pavla i druge apostole (9.). Ustrajte dakle u tom, čineći vazda i svuda dobro (10.). Jako se žalostim zbog Valenta, što je on toliko smetnuo s uma svoje dostojanstvo. Čuvajte se dakle lakomosti, držite se čistoće i istine. Tko sam sobom ne zna savnati, kako će druge poučiti? Znam, da je to izuzetak kod vas, kojima se ponosio Pavao. Kušajte ovoga Valenta i njegovu ženu obratiti na pokoru (11.). Više mi ne treba govoriti, jer ste dobro uvježbani u Sv. Pismu. Bog Otac i Sin njegov, vječni Svećenik naš, unaprijedio vas u svakoj svetosti! Molite se za sve svete, također za kraljeve i za progonitelje (12.). Po želji Ignacijevoj i vašoj predat ću ili poslat ću vaše pismo Antiohijcima, te Vama ovdje u prilogu šaljem sv. pisma Ignacijeva, koja su kod mene. Izvijestite nas, ako ste što sigurna saznanja o Ignaciju (13.). Dobro primite Krescenta, po kom Vam ovo pišem, i njegovu sestru (14.).

Autentičnost i cjelovitost ove poslanice

slajno je zajamčena, kako to Funk opširno dokazuje. Već ju je Irenej (Adv. haer. III, 3, 4) ovako pohvalio: »Polikarpo je napisao veoma

vrsnu poslanicu Filipljanima, iz koje ljudi dobre volje brižni za spasenje svoje mogu naučiti također obilježje njegove vjere i propovijed istine.« I da je to po sadržaju baš ova poslanica, to potvrđuje Euzebij, gdje vjerno prepisuje 9. i 12. poglavlje (Hist. eccl. III, 36, 14.—16.) i ujedno spominje, kako se pisac služio nekim mjestima iz prve poslanice Petrove. Funk (Patres ap. XLI. ss.) dokazuje također mnogo paralela između Polikarpove i Klementove poslanice, a sam Polikarpo izričito se češće poziva na poslanice sv. Pavla, koga su Filipljani toliko štivali.

Već oko g. 180. ta j poslanica po svjedočanstvu Irenejevu veoma raširena bila, a prema sv. Jeronimu čitala se na (liturgijskim) sastancima azijskih Crkava. Polikarpo nema one živahne mašte ni vatrenog čuvstva Sirca Ignacija; ali se to većma odlikuje mirnom pastirskom mudrošću, u kojoj opet i opet ističe načelo apostolske tradicije u vjeri i potrebu pravog kršćanskog života. »Stoga, kaže, pustimo taštinu mnogih i krive nauke, te se vratimo nauci predanoj nam od početka, budi u molitvama i postojani u postovima, te molimo Boga Stvoritelja sviju, da nas ne uvede u napast, kako je rekao Gospodin: Duh je istina spreman, ali je tijelo slabo« (7, 2).

IV. »Djela mučeništva Polikarpova«.

Još više nego poslanica i apostolska djelatnost njegova pokazuju nam zlatni značaj svoga Oca u najljepšem svjetlu »Djela mučeništva«. Ona su i najviše pridonijela vječnoj slavi njegova imena. Već je Euzebij čitao ovaj spis i uvrstio ga dijelom doslovno, dijelom u jezgri u svoju »Crkvenu Povijest« (IV, 15). Stoga gotovo svi priznaju autentičnost spisa. Gotovo svi su dosada također držali ta »Djela Mučeništva« cjelovitim i neinterpolovanim spisom; a posve je neopravdana sumnja Dra Rauschena o tobožnjim potonjim dodacima. Jer doista, u samom posljednjem poglavlju (22.) izričito se priznaje činjenica, da je to poglavlje kasniji dodatak, koji nas izvješćuje o prepisivačima spisa Kajju, Sokratu i Pioniju. Zdrava kritika u tom ne može gledati razloga, da posumnja o izvornosti svega teksta.

Prema 20. poglavlju Smirnjani su na molbu Filomeljana brzo iza mučeništva Polikarpova (još prije nego su slavili prvu obljetnicu svečevu, cp. 18.) dali napisati »sve, kako se dogodilo« po bratu svome Marcijonu. Taj je očevidac vanredno živahno i upravo dramatično opisao vrlo zanimljive prizore toga mučeništva, te zato do nosimo doslovni prijevod svega spisa. Pisac svuda naročito ističe sličnost između mučeništva sv. Polikarpa (i njegovih 11 drugova) te između progonstva, muke i smrti samoga Spasitelja. Od svih »Djela mučeništva«, koja su nam sačuvana, ovaj je izvještaj najstariji. Mi se u prijevodu držimo izvornog teksta grčkoga, što su ga izdali Funk (Patres apost. I, 314 ss.) i Rauschen (Florilegium patristicum I, 39 ss.), obzirujući se ujedno i na latinski i njemački prijevod. Mourret

je najzanimljiviji dio uvrstio u svoju »Historie générale de l' Eglise, Origines«, 212.—213.).

Mučeništvo sv. Polikarpa, biskupa smirnskoga.

Crkva Božja u Smirni Crkvi Božjoj u Filomeliju¹ i svim općinama svete i katoličke Crkve po svem svijetu. Milost vam i mir i ljubav Boga Oca Gospoda Našeg Isusa Krista neka se umnoži (Isp. Jud.).

A. Povod pismu. Oznaka pravog mučeništva: Nasljedovanje mučeništva Kristova, koje je jednako daleko od fanatizma kao i od svake kukavštine. Primjer pravog mučeništva u mladom Germaniku, primjer izroda - mučenika u Frižaninu Kvintu (1. 4.).

»1. Pišemo Vam, braćo, o mučenicima i o blaženom Polikarpu, koji je po svom mučeničkom svjedočanstvu da tako reknem utisnuo pečat progonstva i tako ga doveo kraju. Jer se sve prethodno zato dogodilo, da nam Gospod opet predoči prizor mučeništva (svoga), kako ga evanđelje pripovijeda. Čekao je naime (Polikarpo), dok bi ga izdali, da se i mi ugledamo na nj, uvažujući ne samo svoje dobro, nego i dobro bližnjega, jer je to znak istinite i stalne ljubavi, ako tko hoće da spasi ne samo sebe već i svu braću.

2. Blažena su bila i velikodušna sva mučeništva, koja su se zbila po volji Božjoj. Mi naime, koji smo pobožniji (od drugih, t. j. koji više s vjerskog gledišta sve prosuđujemo), treba da Bogu pripišemo moć nad svim svemirom. Tko se dakle ne bi divio njihovoj velikodušnosti, ustrpljivosti i ljubavi prema Gospodu? izmrcvareni bičevima tako, da su se mogle vidjeti nutarnje žile krvave i kucavice i kosti tijela, ipak istrajale. Sami gledaoci su bili ganuti do sućuti i do suza. A mučenici uzdigoše se do tolikog veledušja, te nitko od njih nije ni zaviknuo niti stenjao, i tako su nama svima dokazali, da ono vrijeme muka prehrabri ovi mučenici nisu prebivali u tijelu, ili bolje da reknem, da je Gospod uz njih govorio s njima. Upravljaajući misli svoje na milost Kristovu, prezreli su zemaljske muke i po patnji jedne ure otkupili se od vječne kazni. I vatra okrutnih krvnika bijaše im hladna, dok im je pred očima lebdjelo, da izbjegnju vječnoj vatri, koja se nikad ne gasi, i dok su očima srca gledali na dobra ustrajnim patnicima pripravljena; dobra, kojih uho nije čulo niti oko vidjelo i koja nisu došla u srce čovjeku; njima pak pokazao ih je Gospod, jer nisu više bili ljudi nego već anđeli. Slično su i oni, koji su bili osuđeni na zvjeradi pretrpjeli užasne muke, jer su ih valjali preko školjaka i podvrgavali drugim svakojakim patnjama. Tako ih je silnik htio, kad bi bilo moguće, po dugotrajnom mučenju skloniti na odmetnuće (od Krista).

3. Mnogo je naime protiv njih snovao đavao. Ali hvala Bogu, jer je bio nemoćan protiv svih. Prehrabri je naime Germanik¹ krijepio njihovu slabost svojom stalnošću. On se odličnim načinom borio i sa zvjeradi. Kad ga naime htio prokonzul nagovoriti veleći mu, neka žali svoju (nježnu) dob, ovaj

¹ Philomelium, u Maloj Aziji, danas se zove Ak-šeher, (u Friziji).

¹ Mladić u naponu života. O njemu vidi Martyrologium Romanum, 19. Januarii.

je zvijer k sebi mamio i mazio, hoteci što brže da se riješi nepravедnog i bezbožnog života (t. j. društva) njihova. Tada pak sve mnoštvo, zapanjeno junaštvom bogoljubne i bogobojazne sljedbe kršćana, povika: Nosi bezbošćel Neka se traži Polikarpo!

4. Neki pak, rodom Frižanin,² po imenu Kvinto, koji bijaše netom došao iz Frigije, uplaši se videći zvjerad. I upravo taj bijaše sebe i druge potakao, da svojom voljom pristupe. Njega je prokonzul mnogim vrućim molbama nagovorio, da priseže i da žrtvuje. Stoga, braćo, ne hvalimo onih, koji sami sebe izdaju, jer tako ne uči evanđelje.«

B. Neposredna priprava Polikarpa za mučeništvo: Na molbu kršćana zaklonio se redom u dva obližnja zaselka, moleći Boga za sve. Videnje o zapanjenom jastuku. Izdajstvo po jednom robu, koji je nputio četvoro progonitelja pod vodstvom irenarha Heroda. Polikarpo ne htjede dalje bježati, nego se preda u volju Božju, junački ode progoniteljima u susret i dade ih okrijepiti jelom i pilom, isprosi samo jedno, da se slobodno pomoli Bogu. Svršiv napokon iz dva sata svoju žarku molitvu, uzjaši najprije mađarca, i kasnije pozvan na kola Herodova, junački se opro nagovaranju njegovu (c. 5. 8.).

5. Polikarpo pak, muž vrijedan najvećeg zadivljenja, čuvši za to (za zahtjev svjetine), nije se zbunio, nego je htio da ostane u gradu. Ipak su ga premnogi nagovorili, da se zakloni. I zaklonio se u zaselak nedaleko od grada, i tu je boravio s nekolicinom, baveći se dan i noć isključivo molitvom za sve ljude i za Crkve po svem svijetu, kako je to običavao. I dok se molio tri dana prije uapšenja svoga, imao je videnje i vidio svoj jastuk, kako gori u požaru. I okrenuo se svojim drugovima, reče proročki: 'Treba da budem živ spaljen.'

6. Kad su progonitelji dalje išli u potjeru za njim, preseli se u drugi zaselak, i odmah mu udoše u trag. No ne našavši ga, uhvatiše dva dečka, od kojih jedan, stavljen na muke, prizna. Nije mu naime bilo moguće, da ostane sakriven, jer su ga domaći njegovi izdali (Isp. Mat. 10, 36). Irenarh³ pak, koji je nosio isto ime Herod (poput onog neprijatelja Kristova), žurio se, da ga dovede u trkalište, kako bi on izvršio svoju zadaću, postao drugom Kristovim (u mučeništvu), dok bi izdajice njegove stigla kazna Judina.

7. S momkom dakle na čelu progonitelji i konjanici s običajnim oružjem izadoše u petak pred večeru, putujući kanoti protiv razbojnika (Mat. 26, 55). I oko večeri nadoše ga gdje je ležao u gornjoj sobi male kuće. Mogao bi se odanle zakloniti na drugo mjesto; ali ne htjede govoriti: 'Volja Božja neka bude' (Mat. 6, 10). Čuvši dakle za nazočnost njihovu, side i porazgovori se s njima; a nazočni su bili zapanjeni njegovom starošću i postojanošću i čudili se, što su se toliko trsili uhvatiti tako prastaroga muža. On odmah naredi da im se dade jesti i piti u taj čas, kolikogod bi htjeli; zamoli ih pak, da mu dadnu jednu uru slobodno moliti. Kad su mu to dopustili, molio se stojeće, pun milosti Božje, tako te kroz dva sata nije mogao ušutjeti tako

² Frižani su bili po svom temperamentu preveć egzaltirani, i zato su se kod njih širile montanističke i druge rigoristične sljedbe.

³ Tako se zvao tada poglavar redarstveni.

te su se slušaoci stali diviti, a mnogi su se i kajali, što su pošli protiv tako Bogu miloga starca.

8. Napokon je svršio molitvu, u kojoj se sjetio svih, koji su bilo kada s njim općili, malih i velikih, slavnih i nepoznatih i sve katoličke Crkve širom svijeta. I kad je došao čas da krenu, vodili su ga u grad, posadivš ga na magarca, a bijaše to jedne velike subote.⁴ A dode mu u susret irenarh Herod sa svojim ocem Niketom, koji su ga također k sebi uzeli u svoja kola, i sjedeći do njega nagovarali ga, govoreći: 'Taj kakovo je to zlo, reći: Gospod Cesar, i žrtvovati i učiniti ostalo, što je spojeno s žrtvom i tako se domoći spasa?' On pak s početka nije im odgovorio; no kad su dalje navaljivali, reče: 'Ne kanim učiniti, što mi svjetujete.' No oni izgubivši nadu, da će ga moći nagovoriti, stadoše mu prijetiti riječima i naprasito ga sturati, te je silazeći s kola ozlijedio golijen. Ali on, ne mareći za to, kao da nije ništa imao trpjeti, vedrim licem i brzim korakom pođe naprijed, te ga odvedoše u trkalište. A bijaše u trkalištu tolika halabuka, te nikoga nisu mogli razumjeti.

C. PRESLUŠAVANJE PRED PROKONZULOM.

Glas s neba. — »Nosi bezbošce!« — »86 godina služim Kristu, a nije mi ništa na žao učinio. Kako bih mogao psovati svoga Kralja?« — »Kršćanin sam, a tebi, Prokonzule, pripravan sam obrazložiti nauku kršćansku; ta svjetina nije toga dostojna.« — »Bacit ću te pred zvjerad.« — »Dozovi ih.« — »Vatrom prijetiš, ne znajući za vječnu vatru bezbožaca.« — »Polikarpo je priznao, da je kršćanin.« — »Pusti lava na nj!« — »Prošlo je vrijeme za igre sa zvjeradi.« — »Spali ga živa!« — Tako se imalo ispuniti proročko viđenje (c. 9.—12.).

9. Dok je Polikarpo ulazio u trkalište, čuo se glas s neba: »Ohrabri se, Polikarpo i muževno se vladaj!« Nitko istina nije vidio onoga, koji je tako govorio, ali čuli su taj glas oni od naših, koji su nazočni bili. Uostalom kod njegovu ulaza jako su galamili oni, čim bijahu čuli, da su Polikarpa uhvatili. Dovedenoga zapita prokonzul, da li je on Polikarpo. On prizna, i sada ga je (prokonzul) opominjao, neka se odrekne, govoreći: 'Misli na svoju starost' i tomu slično, kako oni običavaju govoriti: 'Zakuni se srećom carevom, opameti se, vikni: 'Nosi bezbošce.' Dok je prokonzul navaljivao i govorio: 'Zakuni se, i otpustit ću te, opsuj Krista', Polikarpo odvrati: 'Osamdeset i šest godina služim njemu, a nije mi ništa na žao učinio. I kako bih mogao opsovati svoga Kralja, koji me je spasio?'

10. Kad ga je onaj dalje nagovarao, veleći: 'Zakuni se srećom carevom', odgovori on: 'Ako isprazno sebi laskaš misleći, da ću se ja zakleti srećom carevom, kako ti govoriš, a gradiš se, kao da ne znaš, tko sam ja, a ti čuj očito: 'Kršćanin sam. Hoćeš li pak da upoznaš nauku kršćansku, odredi rok jednoga dana i čuj.' Na to će prokonzul: 'Nagovaraj puk.' Polikarpo pak

⁴ Ὁντος σαββάτου μενάλου bez članka τῆς. To ne može biti Velika subota uoči Uskrsa, jer je bilo 22. veljače, a na istoku nisu tada Uskrs slavili redovito u nedjelju. Bit će takova subota, na koju je bilo više liturgijskih funkcija kao što sada na kvatrenu subotu.

reče: 'Tebe sam istina smatrao dostojnim, da ti to obrazložim, jer smo se mi naučili iskazati knezovima i poglavarima, postavljenim od Boga, kako se pristoji, čast, koja nama (našoj savjesti) ne škodi; one pak (od svjetine) ne smatram dostojnim, da se branim pred njima.'

11. A sada će prokonzul: 'Zvjeradi imam; njima ću te izručiti, ako se ne opametiš.' On pak reče: 'Dovedi ih, jer nije moguće, da se mi promijenimo s boljeg života na gori; dobro je pak sa zla krenuti na pravedno.' No onaj će mu dalje reći: 'Ako ne mariš za zvjerad, dat ću te upropastiti po vatri, ne budeš li se opametio.' Na to reče Polikarpo: 'Ti se meni groziš vatrom, koja traje samo jedan sat te se ima brzo ugasiti, jer ne znaš za vatru budućega suda i vječne kazni, što čeka bezbošce. Ali što oklijevaš? Iznesti, što god hoćeš.'

12. Dok je ovo i mnogo drugo govorio, bijaše pun pouzdanja i veselja, pa i lice mu je sjalo od milja, te ne samo što nije ni malo potišten bio poradi onih prijetnja, nego se je nasuprot prokonzul vrlo čudno zabezeknuo, te je poslao svoga glasnika, koji je usred trkališta tri puta imao oglasiti: Polikarpo je priznao, da je kršćanin. Iza toga proglasa sve mnoštvo neznabožaca i Židova, koji su stanovali u Smirni razbješnjelo se od srdžbe i stali su vikati iza glasa: 'Ovaj je učitelj Male Azije, otac kršćana, razarač naših bogova; on premnoge uči, da ne žrtvuju i da se ne klanjaju (bogovima). Vićuci tako zahtijevali su od Filipa azijarha,⁶ da pusti lava na Polikarpa. No ovaj reče, da mu to nije slobodno, jer da je već dovršio igre sa zvjeradi. Tada im se prohtjelo jednodušno vikati, neka Polikarpa živa spali. Jer je trebalo, da se ispuni ono viđenje o jastuku, što ga je imao, kad je pod molitvom gledao jastuk u plamenima te se okrenuo vjernicima naokolo i rekao im: »Treba da budem živ spaljen.«

D. OVRŠENJE SMRTNE OSUDE UZ VELIKO ČUDO.

Žurno pripravljaју lomaču, osobito Židovi. Polikarpo skida svoje gornje haljine, i kada ga htjedoše čavlima prikovati na lomači, moli, da ga puste tako, jer da će uz milost Božju ustrajati na lomači. Svezali su mu ruke na leđima, i on izabran poput ovna za žrtvu paljenicu Bogu, zahvali Gospodinu na ovoj velikoj milosti u oduljivoj molitvi. Iza toga zapališe lomaču, i vatra je planula u vis, ali se po velikom čudu stala svoditi poput vjetrov nadutog jedra, i tako je opkolila tijelo mučeničkovo, a da ga se nije ni dotakla. Na to probodoše mu prsa bodežem, i provrela obilna krv njegova ugasi vatru na veliko čudo svima (c. 13. 16.).

13. Sve se ovo tako hitro izvršilo, hitrije nego se može izustiti, jer je ova svjetina odmah stala sakupljati drva i granje iz radionica i kupališta, a tu su osobito spremno po svom običaju pomagali Židovi. Kad je lomača gotova bila, Polikarpo, skinuv sve gornje haljine i razvezav pojas, kušao je također izuti obuću, što prije nije činio, jer su se vjernici vazda natjecali, tko će se prije njega dotaknuti (da mu skine obuću), jer poradi odličnog vla-

⁶ Tako se zvao pročelnik konfederacije maloazijskih gradova, koji je bio i nadsvećenik one pokrajine i ravnatelj javnih igara.

danja svoga bijaše već i prije svog mučeništva svakom čagću urešen. Odmah ga opkoliše svim gorivom, priređenim za lomaču. I kad su ga također htjeli čavlima prikovati, rekao je: 'Pustite me tako; jer onaj, koji mi daje, da prešrpim vatru, dat će također bez sigurnosti vaših čavala, da nepomično ustrajem na lomači.'

14. Oni ga dakle nisu pribili čavlima, već su ga privezali. Ovaj pak, šepruživ ruke na leđa i svezan, poput izvrsnog žrtvenog ovna iz velikog stada, za Bogu milu Žrtvu paljenicu izabran, pogleda prema nebu i reče: Gospode, svemogućí Bože, Oče ljubljenog i blagoslovljenog Sina svoga Isusa Krista, po kojem smo došli do tvoje spoznaje, Bože anđela i sila i svega stvorenog svijeta te svega roda pravednika, koji žive pred tvojim licem! Blagoslivljaj me, što si me učinio dostojnim ovog dana i časa, da u broju tvojih mučenika učestvujem u kaležu Kristovu na uskrsnuće života vječnoga duše i tijela u besmrtnosti Duha Svetoga. Među njih daj da budem danas primljen pred tobom kao pretiła i ugodna žrtva, kao što si ti, nevaravi i istiniti Bože, sve to unaprijed priprazio, prorekao i sada izvršio. Stoga hvalim te poradi svega, blagoslivljaj me i slavim te po vječnom i nebeskom velikom svećeniku Isusu Kristu, tvom premilom Sinu, po kojem je tebi s njime i s Duhom Svetim slava i sada i na sve vijeke. Amen.

15. Kad je izrekao Amen i svršio molitvu, ložaci zapališe vatru. Plamen je silno buknuo u vis, i tu mi, kojima je to dano bilo, vidjesmo čudo; stoga smo i sačuvani (u životu), da drugima navijestimo, što se dogodilo. Jer se vatra stala svoditi poput jedra, što ga je vjetar napeo, i opkolila je sve naokolo tijelo mučenikovo; i on bijaše u sredini, ne kao meso prženo, već kao kruh, koji se peče, ili kao zlato i srebro, što gori u peći. Osjećali smo također tako sladak miomiris, kao da miriše tamjan ili druga koja dragomast.

16. Konačno dakle bezbošci, videći, da vatra ne može uništiti njegovo tijelo, zapovijediše da krvnik pristupi i da mu urine bodež u prsa. I kad je on to učinio izađe (golub⁹) mnogo krvi, tako te se je vatra ugasila, i divila se sva svjetina, što je tolika razlika između nevjernika i izabranika. Jedan je od ovih predivni mučenik Polikarpo, koji je bio u naše vrijeme učitelj apostolski i proročki, biskup katoličke Crkve u Smirni. Jer svaka riječ, koja je on izustio, ispunila se i ispunit će se.«

E. NASTOJANJE KRŠĆANA OKO ŠTOVANJA SVETIH MOCI MUČENIKOVIH.

17. Kad je zavidnik i klevetnik i zli duh, protivnik pravednika, vidio ovo predivno svjedočanstvo mučenikovo i ujedno uvažio njegovo od početka neporočno vladanje i gledao njega, gdje je vijencem neumrlosti ovjenčan te je dobio nedvojbenu nagradu, nastojao je, kako ne bismo mogli odnijeti njegovo mrtvo tijelo, premda su to mnogi željeli učiniti i domoći se svetog tijela

⁹ U izvatku Euzebijevu nema te riječi. I zato se tu valjda radi o umetku, premda nije to sigurno; jer češće golub u videnju znači svetu dušu, koja se rastaje s tijelom.

njegova. On je dakle potakao Niketu, oca Herodova i brata Alkina,⁷ da zamoli prokonzula, neka nam ne bi dao tijela, e da ne bi, kako je sâm rekao, ostavili Raspetoga i počeli ovomu se klanjati. Pa i to su rekli nagovoreni i natjerani od Židova, koji su također pazili, kad smo ga htjeli izvaditi iz vatre. Ne znaju, kako ne ćemo nikad moći ostaviti Krista, koji je trpio za spas svih, koji se na zemlji imaju spasiti, bezgrješni za grješnike; niti toga ne znaju, da se ne ćemo drugomu klanjati.⁸ Njemu se naime klanjamo, jer je On Sin Božji. A mučenike pravom ljubimo kao učenike i nasljedovatelje Gospodinove poradi nepredobive privrženosti prema vlastitom Kralju i Učitelju. Bože đaj, da i mi postanemo njihovi dionici i saučenic!

18. Videći dakle stotnik otpor Židova, spalio je po njihovu običaju tijelo položeno nasred lomače. I tako smo mi kasnije dobili njegove kosti, dragocjenije od dragog kamenja i vrednije od zlata, i sahranili smo ih na dostojnom mjestu. Ondje ćemo se također po mogućnosti sastati u slavlju i veselju, te će nam Gospodin dati da proslavimo rodendan njegova mučeništva,⁹ ne samo na uspomenu onih, koji su već svršili svoju borbu, nego također za vježbanje i pripravljanje onih, koji idu u susret toj (mučeničkoj) borbi.«

F. EPILOG.

Polikarpo je dvanaesti, ali najslavniji mučenik u Smirni. Evo Vam po želji Vašoj opširnijeg izvještaja, što ga je sastavio naš brat Marcijon. Pošaljite i drugoj braći poslanicu, da i oni proslave Boga u odabranim mučenicima. Doksologija i pozdravi. Točna oznaka vremena mučeništva (c. 19.—21.).

»19. Toliko o blaženom Polikarpu, koji je — uključivo Filadelfljane — dvanaesti mučenik u Smirni, ali njega jedinog svi više spominju, te i sami neznabošci svuda o njemu govore. Bijaše on ne samo izvrstan učitelj nego i odličan mučenik, čije mučeništvo svi žele nasljedovati, jer se slaže s evanđeljem. Svladavši svojom stalnošću nepravednog prokonzula i stekao tako vijenac neumrlosti, on u slavodobitnoj zajednici s apostolima i sa svim pravednicima slavi Boga i Oca svemogućega i blagoslivlja Gospodina Našega Isusa Krista, Spasitelja naših duša i Ravnatelja naših tjelesa te Pastira katoličke Crkve po svem svijetu.

20. Vi ste nas zamolili, da Vam opširnije razložimo, što se dogodilo; a mi smo vam to zasada u glavnom spomenuli po našem bratu Marcijonu. Kada to pročitate, pošaljite poslanicu i braći u daljnim krajevima, da proslave Gospodina, koji od svojih sluga pravi takove po izbor junake. Onomu pak, koji nas sve po milosti i dobrohotnosti svojoj može uvesti u svoje vječno kraljevstvo preko jedinorođenog Sina svoga Isusa Krista, njemu slava i čast, go-

⁷ Bit će kršćanka Alke, koju je sv. Ignacije dao pozdraviti (Smirni. 13, 2; Polik. 8, 2).

⁸ Već ovdje kršćani jasno razlikuju između latreutičkog kulta prema Bogu i između priprostog štovanja svetaca ili sluga Božjih.

spodstvo i veličanstvo na vijeke. Pozdravite sve svete. I Vas pozdravljaju oni, koji su s nama, i pisac ovih redaka Euarest sa svom kućom svojom.«

21. Mučeništvo pak trpio je blaženi Polikarpo drugog dana u početku mjeseca Ksantika (23. veljače) sedmog dana prije Kalenda mjeseca marta, za jedne velike subote, u osam sati. A uhvatio ga je Herod pod velikim svećenikom Filipom Traljaninom, za prokuzula Statija Kvadrata, dok kraljuje na vijeke Gospod Naš Isus Krist, komu neka je slava, čast, veličanstvo, vječno prijestolje od pokoljenja do pokoljenja. Amen.«

DODATAK OD KASNIJE RUKE.

»22. Želimo Vam, braćo, dobro zdravlje i da bi se držali prema evanđelju riječi Isusa Krista, s kojim neka je slava Bogu i Ocu i Duhu Sv. na spasenje svetih izabranika; kao što je blaženi Polikarpo podnio mučeništvo. Bože daj, da se mi nađemo vjerni po njegovim stopama u kraljevstvu Isusa Krista.

Ovo je iz kodeksa Ireneja, učenika Polikarpova, prepisao Kaje, koji je i sam općio s Irenejem. Ja pak Sokrat prepisao sam ovo u Korintu iz primjerka Kajeve. Milost neka bude sa svima.

I poslije sam ja Pionije iz gornjih spisa ovo napisao, iza kako sam ih pretražio, te mi je bl. Polikarpo po objavi ono očitovao, kako ću to razjasniti u slijedećem spisu. Sastavio sam to već gotovo uništeno od dugog vremena, da i mene sa svojim odabranicima u svom nebeskom kraljevstvu sastavi Gospodin Isus Krist, komu je slava s Ocem i s Duhom Svetim u vijeke vijekova. Amen.«

NB. Pisac ovog dodatka Pionije živio je sredinom četvrtoga stoljeća. Njegov »Život Polikarpov«, izdan od Diekampa u novom izdanju runkova djela »Patres aposolici«, II, 1913, 402 ss. premalo je pouzdan.

L. P. Bock D. I.

„Prayer Book“

Odavna su postojala nutarnja trvenja u državnoj engleskoj crkvi. Sada su postala jača no ikada prije. Sva se engleska javnost podijelila u razne tabore. Zašto? Tome je povod novo izdanje »Prayer Booka«. Ta knjiga je molitvenik, službeni molitvenik anglikanske crkve u Engleskoj. Sastavili su ga protestantski reformatori u 16. vijeku, da njim nadoknade Katolički misal, Pontifikal i brevir; u njemu je 39 poznatih vjerskih prot. članaka, pa i ceremonijal. To je dakle skup, i to autentični, svih nauka anglikanske crkve. Novo izdanje jest u isto doba i revizija te knjige, pa odatle i sadanja borba. Za revizijom su odavna išle sve glavne struje, koje se nalaze u anglikanskoj crkvi: svaka je dakako htjela da u reviziji prodru nezini narori i nezina načela.